

Αφιέρωμα στην Ιερά Μονή Μεγάλου Σπηλαίου Καλαβρύτων

/ [Ιερές Μονές](#)

- Γράφει ο Ιεροδιάκονος Νεκτάριος Λαμπρόπουλος, αδελφός της [Ιεράς Μονής Μεγάλου Σπηλαίου](#) της Ιεράς Μητροπόλεως Καλαβρύτων και Αιγιαλείας

Το αρχαιότερο ενεργό Μοναστήρι στην Ελλάδα - Η πνευματική και ιστορική κιβωτός της Ορθοδοξίας και του Ελληνισμού

Πλησίον της Μαρτυρικής πόλεως των Καλαβρύτων και σε υψόμετρο 940 μέτρων, σε απόκρημνο βραχώδες τοπίο μοναδικής φυσικής ομορφιάς, υψώνεται αγέρωχη η Ιερά Μονή Μεγάλου Σπηλαίου, ένα από τα αρχαιότερα και σημαντικότερα Προσκυνήματα της Ορθοδοξίας.

Η παράδοση, όπως καταγράφεται στο Κτιτορικό της Μονής από τον Κωνσταντίνο Οικονόμο τον εξ Οικονόμων, τοποθετεί την ίδρυσή της στον 4ο αιώνα, αναδεικνύοντας τη μακραίωνη παρουσία και την πνευματική ακτινοβολία της μέσα στους αιώνες. Η συγκρότηση οργανωμένου Μοναστηριού θεωρείται ότι πραγματοποιήθηκε τον 13ο αιώνα, όπως μαρτυρεί χρυσόβουλλο του Αυτοκράτορα Ιωάννη ΣΤ΄ Καντακουζηνού, καθώς και αρχαιολογικά τεκμήρια, όπως το μαρμαροθετημένο δάπεδο του Ναού και ένα μαρμάρινο ανάγλυφο θωράκιο τέμπλου, που ανάγονται στα τέλη του 13ου αιώνα. Η ιστορική αυτή Μονή, κτισμένη κυριολεκτικά επάνω στον απόκρημνο βράχο, δεσπόζει επιβλητικά στην περιοχή και αποτελεί επί αιώνες φάρο πίστεως, πνευματικότητας, εθνικής αυτοσυνειδησίας και μαρτυρίας.

Η Ιερά Μονή Μεγάλου Σπηλαίου δεν είναι απλώς ένα μοναστικό Καθίδρυμα. Είναι τόπος ιερός, χώρος προσευχής και μετανοίας, αλλά και κιβωτός της ιστορικής μνήμης του Γένους, καθώς, παρά τις δοκιμασίες, τις καταστροφές, τις πυρκαγιές και τους πολέμους, παρέμεινε ζωντανό ορόσημο της αδιάκοπης παρουσίας της Παναγίας στην ιστορική πορεία του τόπου.

Η θαυμαστή εύρεση της Ιεράς Εικόνας

Σύμφωνα με το Κτιτορικό της Μονής, η απαρχή της ιστορίας της συνδέεται με τη θαυμαστή εύρεση της Ιεράς Εικόνας της Παναγίας, έργου, κατά την ιερά παράδοση, του Αγίου Αποστόλου και Ευαγγελιστού Λουκά.

Οι αδελφοί Συμεών και Θεόδωρος, μοναχοί από τη Θεσσαλονίκη, ύστερα από πολυετή άσκηση και προσκύνημα στους Αγίους Τόπους, έλαβαν θεία αποκάλυψη να μεταβούν στην Αχαΐα για να αναζητήσουν την Ιερά Εικόνα της Θεοτόκου, η οποία είχε αποκρυβεί σε σπήλαιο κατά τους χρόνους των διωγμών.

Στην περιοχή της Ζαχλωρού συνάντησαν τη βοσκοπούλα Ευφροσύνη, η οποία, κατόπιν θείας καθοδηγήσεως, τους οδήγησε στο σπήλαιο όπου φυλασσόταν η Εικόνα. Την Εικόνα δε είχε ανακαλύψει νωρίτερα η ίδια, “Θεία Βουλῆ”, εξ αφορμής ενός ζώου από το κοπάδι της, που πήγαινε στο σπήλαιο για να πει νερό στην πηγή, που βρισκόταν εκεί. Η πηγή αυτή του σπηλαίου αποτελεί το γνωστό με το όνομα «η Πηγή της Κόρης» Αγίασμα, ενώ η Ευφροσύνη τιμάται ως Αγία. Εκεί ιδρύθηκε και ο πρώτος πυρήνας της Μονής, ο οποίος σταδιακά εξελίχθηκε σε μεγάλο μοναστικό και πνευματικό κέντρο.

Η παρουσία της Παναγίας στο Μέγα Σπήλαιο σφράγισε από τότε την ιστορία της

περιοχής και ανέδειξε τη Μονή σε πανελλήνιο Προσκύνημα.

Η θαυματουργός Εικόνα της Παναγίας Μεγαλοσπηλαιωτίσσης

Το πολυτιμότερο κειμήλιο της Μονής είναι η θαυματουργός Εικόνα της Παναγίας Μεγαλοσπηλαιωτίσσης. Πρόκειται για ανάγλυφη κηρόπλαστη Εικόνα, κατασκευασμένη από κερί, μαστίχα και λιβάνι, τεχνική εξαιρετικά σπάνια στη βυζαντινή τέχνη. Η παράδοση αποδίδει την κατασκευή της στον Ευαγγελιστή Λουκά, γεγονός που ενισχύει τη λατρευτική της αξία μέσα στο πλαίσιο της ορθόδοξης εικονολατρικής παράδοσης.

Η Εικόνα προβάλλει τη Θεοτόκο στον τύπο της Δεξιοκρατούσας, κρατώντας τον Θεάνθρωπο Χριστό στην αγκάλη Της. Παρά τις πυρκαγιές και τις καταστροφές που υπέστη η Μονή μέσα στους αιώνες, η Ιερά Εικόνα διασώθηκε θαυματουργικά, γεγονός που ενίσχυσε ακόμη περισσότερο την πίστη και την ευλάβεια των χριστιανών.

Αξίζει να αναφερθεί ότι με ιδιαίτερη μέριμνα για τη διαφύλαξη και ανάδειξη του πολύτιμου αυτού θησαυρίσματος της Ορθοδοξίας, η θαυματουργός Εικόνα της Παναγίας Μεγαλοσπηλαιωτίσσης υποβλήθηκε σε εξειδικευμένες εργασίες συντήρησης από το Υπουργείο Πολιτισμού και την Εφορεία Αρχαιοτήτων Αχαΐας. Οι εργασίες πραγματοποιήθηκαν με απόλυτο σεβασμό στην ιστορική, καλλιτεχνική και λατρευτική αξία της Ιεράς Εικόνας, συμβάλλοντας όχι μόνο στη διατήρηση και προστασία της, αλλά και στην αποκάλυψη και ανάδειξη μορφολογικών και τεχνοτροπικών στοιχείων που είχαν ατονήσει ή καταστεί δυσδιάκριτα με την πάροδο των αιώνων.

Μέσα από την επιστημονική αυτή φροντίδα κατέστη δυνατή η πληρέστερη προσέγγιση της μοναδικής φυσιογνωμίας της Εικόνας, ενώ παράλληλα διασφαλίσθηκε η ακέραη παράδοσή της στις επόμενες γενεές ως πολύτιμου κειμηλίου της εκκλησιαστικής και πολιτιστικής μας κληρονομιάς, καθώς χιλιάδες προσκυνητές από κάθε γωνιά της Ελλάδος και του εξωτερικού προσέρχονται στη Μονή για να προσκυνήσουν τη θαυματουργό Εικόνα, να εκζητήσουν τη χάρη και την προστασία της Παναγίας και να αντλήσουν πνευματική δύναμη.

Φάρος της Ορθοδοξίας και του Ελληνισμού

Κατά τη διάρκεια της μακραίωνης ιστορίας της, η Ιερά Μονή Μεγάλου Σπηλαίου υπήρξε όχι μόνο κέντρο πνευματικής ζωής, αλλά και προμαχώνας του Ελληνισμού.

Μεγάλοι Αυτοκράτορες, όπως ο Ιωάννης Καντακουζηνός και οι Παλαιολόγοι, αναγνωρίζοντας τη σημασία της Μονής, βοήθησαν στην οικονομική και διοικητική επιβίωσή της, προσφέροντας χρυσόβουλλα, οικονομικά προνόμια κ.ά.

Κατά την περίοδο της Φραγκοκρατίας στην Πελοπόννησο (μετά το 1204) οι μοναχοί έδωσαν μεγάλο αγώνα για να διατηρήσουν την ορθόδοξη ταυτότητά τους ενάντια στις πιέσεις των Λατίνων ηγεμόνων.

Κατά τους χρόνους της Τουρκοκρατίας ανέπτυξε έντονη εθνική δράση, ενίσχυσε την παιδεία και στήριξε τον Αγώνα του υπόδουλου Γένους. Η Μονή συνδέθηκε άρρηκτα με την Ελληνική Επανάσταση του 1821 και παρέμεινε σύμβολο ελευθερίας και αντίστασης.

Ιδιαίτερα συγκλονιστική παραμένει η ιστορική απάντηση του Ηγουμένου Δαμασκηνού προς τον Ιμπραήμ Πασά κατά την άκαρπη απόπειρα πολιορκίας της Ιεράς Μονής από τους κατακτητές το 1827, όταν ζητήθηκε από τους μοναχούς να

παραδοθούν: “... δια να προσκυνήσωμεν είναι αδύνατον ... αν έλθης εδώ να μας πολεμήσης και μας νικήσης, δεν είναι μεγάλο κακόν, διότι θα νικήσης παπάδες, αν όμως νικηθής ... θα είναι εντροπή σου ...”, και πραγματικά ο Ιμπραήμ νικήθηκε με τη βοήθεια της Παναγίας, μετά από μία ιστορική μάχη.

Η Μονή αντιστάθηκε ηρωικά και δεν υπέκυψε ποτέ. Κατά το προσεχές δε έτος 2027 θα εορτασθεί πανηγυρικώς η επέτειος συμπληρώσεως 200 ετών από την εν λόγω περίφημη “Μάχη του Μεγάλου Σπηλαίου”.

Δοκιμασίες, θυσίες και αναγέννηση

Η Ιερά Μονή Μεγάλου Σπηλαίου γνώρισε επανειλημμένες καταστροφές από πυρκαγιές κατά τα έτη 840, 1400, 1640 και 1934. Ωστόσο, κάθε φορά ανεγειρόταν εκ νέου.

Ιδιαίτερα τραγικές υπήρξαν οι ημέρες της γερμανικής κατοχής τον Δεκέμβριο του 1943, όταν οι ναζιστικές δυνάμεις λεηλάτησαν τη Μονή και θανάτωσαν μοναχούς, ρίπτοντάς τους σε παρακείμενο γκρεμό.

Παρά τις δοκιμασίες, το Μέγα Σπήλαιο παρέμεινε ζωντανό. Η Ιερά Μονή, με την πρόνοια του Θεού και της Υπεραγίας Θεοτόκου της Μεγαλοσπηλαιωτίσσης, τη μέριμνα του μακαριστού Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος κυρού Χριστοδούλου και τις επίπονες ενέργειες του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου πρ. Καλαβρύτων και Αιγιαλείας κ. Αμβροσίου ετέθη σε πρόγραμμα της Ε.Ε. και από το έτος 2003 άρχισαν οι εργασίες ανακαίνισης της Ιεράς Μονής.

Καθοριστική υπήρξε η συμβολή του τότε Καθηγουμένου της Ιεράς Μονής και νυν Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Καλαβρύτων και Αιγιαλείας κ. Ιερωνύμου, ο οποίος κατέβαλε πολυετείς προσπάθειες για την προώθηση και την υλοποίηση του μεγάλου αυτού έργου, καθώς με προσωπική μέριμνα, συνεχή επίβλεψη και άοκνο ενδιαφέρον συνέβαλε ουσιαστικά στην αποκατάσταση και ανάδειξη του ιστορικού Προσκυνηματος, ώστε να διασωθεί και να παραδοθεί ανακαινισμένο στις επόμενες γενεές.

Το έργο ολοκληρώθηκε επιτυχώς το 2013, τα δε εγκαίνια τελέσθηκαν στις 15 Αυγούστου 2013 από τον Μακαριώτατο Αρχιεπίσκοπο Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ.κ. Ιερώνυμο, επί Ηγουμενίας (ως Αρχιμανδρίτου) του νυν Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Καλαβρύτων και Αιγιαλείας κ. Ιερωνύμου.

Έκτοτε, και νυν ως Μητροπολίτης Καλαβρύτων και Αιγιαλείας, ο Σεβασμιώτατος

Ποιμενάρχης μας κ. Ιερώνυμος συνεχίζει αδιαλείπτως να περιβάλλει την Ιερά Μονή με πατρική φροντίδα και ιδιαίτερο ενδιαφέρον, μεριμνώντας για την πνευματική της ακτινοβολία, τη συντήρηση και ανάδειξη των κειμηλίων της και τη διαρκή ενίσχυση του πνευματικού της έργου.

Το Καθολικό και οι πνευματικοί θησαυροί

Το Καθολικό της Μονής, λαξευμένο μέσα στον φυσικό βράχο, αποτελεί μοναδικό μνημείο εκκλησιαστικής αρχιτεκτονικής. Οι αγιογραφίες του κατάγραφου Καθολικού της Ιεράς Μονής, έργα του ζωγράφου Μανουήλ Ανδρώνου κατά το έτος 1653, αποτελούν θησαυρό ανυπολόγιστης αξίας.

Οι καταστροφικές πυρκαγιές και η παρουσία στρώματος αιθάλης και αλάτων επέβαλαν την επιτακτική ανάγκη στερέωσης και αισθητικής αποκατάστασης της ζωγραφικής επιφάνειας. Το έργο εντάχθηκε στο Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2014-2020 και υλοποιήθηκε με αυτεπιστασία από συνεργείο συντηρητών της Εφορείας Αρχαιοτήτων Αχαΐας, στο διάστημα από 14 Ιουνίου 2021 έως 29 Δεκεμβρίου 2023. Κατά τις εργασίες συντήρησης, όπου πραγματοποιήθηκε ολικός καθαρισμός των χρωματικών στρωμάτων και στερέωση της ζωγραφικής επιφάνειας και του κονιάματος, τεκμηριώθηκε ο ζωγραφικός διάκοσμος, ενώ παράλληλα αποκαλύφθηκαν τρία στρώματα ζωγραφικής και σπαράγματα βυζαντινών χρόνων. Ο τοιχογραφικός διάκοσμος διατήρησε την αυθεντικότητά του, καθώς οι επεμβάσεις είχαν καθαρά σωστικό χαρακτήρα, ο χώρος λατρείας αναβαθμίστηκε αισθητικά, ανακτώντας μέρος της αλλοτινής του λάμψης και ήρθαν στο φως ψηφίδες του βυζαντινού παρελθόντος της Μονής.

Το ξυλόγλυπτο τέμπλο που δεσπόζει στο Καθολικό, απaráμιλλο αριστούργημα της εκκλησιαστικής τέχνης των αρχών του 17ου αιώνα και τα μαρμαροθετήματα που αποτελούν το δεύτερο μεγάλο καλλιτεχνικό κόσμημα, συμπληρώνουν ιδανικά την κατανυκτική ατμόσφαιρα του Σπηλαίου συνθέτοντας έναν χώρο ιερότητας και προσευχής.

Σε Ιερό Παρεκκλήσιο, παραπλεύρως του Καθολικού της Μονής ιδιαίτερη θέση κατέχουν οι φυλασσόμενες Τίμιες Κάρες των Οσίων Κτιτόρων του Μεγάλου Σπηλαίου και τα Ιερά Λείψανα Αγίων, αποτελώντας σημείο αναφοράς για τους ευλαβείς προσκυνητές της Μονής. Η παρουσία τους συνδέει άμεσα τον σημερινό προσκυνητή με τις απαρχές της μοναστικής ιστορίας του Μεγάλου Σπηλαίου.

Στο Κειμηλιαρχείο της Ιεράς Μονής Μεγάλου Σπηλαίου Καλαβρύτων φυλάσσονται

ανεκτίμητοι πνευματικοί, εκκλησιαστικοί και ιστορικοί θησαυροί, οι οποίοι μαρτυρούν τη μακραίωνη πορεία της ιστορικής Μονής και τη συμβολή της στην εκκλησιαστική και εθνική ζωή του Γένους. Μεταξύ των εκθεμάτων περιλαμβάνονται πολύτιμα εκκλησιαστικά κειμήλια, παλαιά χειρόγραφα και κώδικες, πατριαρχικά σιγίλια και έγγραφα, Σταυροί ευλογίας, ιερά άμφια, χαλκογραφίες, ιστορικά λάβαρα και κειμήλια της Ελληνικής Επανάστασης του 1821.

Παράλληλα, η Βιβλιοθήκη της Μονής αριθμεί περίπου 3.000 τόμους, περιλαμβάνοντας εκδόσεις θεολογικού, ιστορικού και φιλολογικού περιεχομένου, καθώς και σπάνια παλαιά βιβλία, αποτελώντας πολύτιμο χώρο διαφύλαξης και μελέτης της εκκλησιαστικής και εθνικής μας κληρονομιάς.

Το Κειμηλιαρχείο και η Βιβλιοθήκη της Μονής συνιστούν ζωντανή μαρτυρία της πνευματικής ακτινοβολίας του Μεγάλου Σπηλαίου μέσα στους αιώνες, αναδεικνύοντας τον καθοριστικό ρόλο που διαδραμάτισε η ιστορική αυτή Μονή στη διατήρηση της Ορθόδοξης πίστης, της παιδείας και της εθνικής συνείδησης του Ελληνισμού.

Η Μονή σήμερα

Στη σύγχρονη εποχή, η Ιερά Μονή Μεγάλου Σπηλαίου συνεχίζει αδιάκοπα να διατηρεί ζωντανή τη μοναστική παράδοση και να αναπαύει πνευματικά τους πολυάριθμους προσκυνητές.

Το Μέγα Σπήλαιο εξακολουθεί να αποτελεί σημείο αναφοράς για την Ορθοδοξία, αλλά και σύμβολο της ιστορικής συνέχειας του Ελληνισμού. Η επίσκεψη στην ιστορική Ιερά Μονή Μεγάλου Σπηλαίου προσφέρει στους προσερχομένους την ευλογία να προσκυνήσουν τη θαυματουργό Εικόνα της Παναγίας της Μεγαλοσπηλαιωτίσσης, να ενισχύσουν την πίστη τους και να αντλήσουν πνευματική παρηγορία και δύναμη από την προσευχή, ερχόμενοι σε επαφή με έναν ιερό τόπο που συνδέεται άρρηκτα με την πνευματική πορεία και την ιστορία του Γένους.

Ιερές Πανηγύρεις της Ιεράς Μονής

15 Αυγούστου – Κοίμησις της Υπεραγίας Θεοτόκου.

14 Σεπτεμβρίου - Ύψωσις του Τιμίου Σταυρού.

18 Οκτωβρίου - Μνήμη Αγίου Αποστόλου και Ευαγγελιστού Λουκά, Αγίας Ευφροσύνης και Οσίων Συμεών και Θεοδώρου των Κτιτόρων.